

636.5 46.82
0-74

L. Oçipova

Babuka da tippez

dəzirajtəm

L. OŞIPOVA

46.82 636.5
0-74

Вавука да тіппез дәзірайтәм

Burmətam kurəg da pətka vəditəm

Ənəz kurəg da pətka vəditəm mijan stranaň sualis bərlan i şetis jeeä doxod şeñskəj kəzajstvolə! A myşaq eta siz vəli? Da səşan: posni bednackəj da şerednackəj kəzajstvoezən kurəg da pətka vəditəmlə bura ez vişətə. Eta ləddişsiz uçət uzañ. Uməl dəzirajtəmşən i uməla verdəmşən kurəg da pətka uməla kolttalısə i una kulisə.

Kurəg da pətka şətə mijanlə əzət otsət jaçən. Medvərja kək voə mijan kurəggez da pətkaš lois jeeä. Kulakkez vəd poz vreditisə eta uzyı: naçkylisə kurəggesə da pətkasə da sə vylə-zə somussajtisə bednakezəs da şerednakezəs.

„Naçkylə-pə, a şoodno tırrdasə kolxoze“, — bañtisə kulakkez. A Uzbekistaniň eära myj poppes kerisə: eäktisə naçkyunp cisto şəd məssez da şəd kurəggez, medvə burmətnəjensə, kəda grekkes ponda-pə iñdis kolxozzez.

Kurəg i pətka şətə mijanlə bur çəskət jaç, kolttex, gən, puk.

Vişnə kurəgəs i pətkaəs bura dəzirajtəmən avu şəkət i avu dona.

Gortşa pətka vəditəm, kəz otsət kəzajstvoyn, əddən vəgodnəj sovxozzezən i kolxozzezən. Setçin pır una çapkisə eti-mədi şojanış, kədnijən pozə verdən pətkaəs i kurəgəs. No mijan eməş natodil pətka da kurəg vəditən sovxozzez da kolxozzez.

Güriş kolxozzezən praviñnəja verdən pətkaəs da kurəgəs, vərjənə medbur kolttalıs kurəggezəs, praviñnəja vədtən tippez.

No medbur kollekтивnəj kəzajstvoezən sija, kər pozə pəzən tippez masynaezən—inkubatorrezən. Inkubator pətka da kurəg vəditəmən siz-zə cisto bergətə, kəz traktor mu uzałəmən.

Babuka vermə pəzən 10, a meduna-nı 15 tip.

Inkubator 3-4 telişə pəzə tippez şo şurs gəgər.

Eta loə vədsə tip fabrikaən.

Kılpəm əzətzək inkubator, sınpəm unazək vəgoda sija şətə kəzajstvoyn.

Medvərja yoə-zə inkubator socialisticeskəj pətka da kurəg vəditəmən boştis əddən əzət mesta.

Praviñnəja suvtətəm pətka da kurəg vəditəm kolxozzezən otsalas mijanlə burmətnə şojan uzałış jazlə da çeladla.

Mijan pətka ponda una şetənə vişir (granica) sajnə. Kər mijan loas işsnəj pətka da kurəg vəditəmşən produkttez, mijə verمام vuzavın pıjə vişir sajə. Nişa mijanlə lovja i naçkylisə.

ləm pətka da kurəg ponda, kolt, gən, puk ponda şetasə təsəvvür naez i mədik tovarrez, kədnija mijan eəzə ozə tərmə.

Mijan pətka da kurəg vəditiəm boşə-promissənnəj znaçenno.

Giriş promissənnəj pətka da kurəg vəditan kəzajstvoezi organizujtçənə niya rajonnezən, kətən bura suvtatəm pətka da kurəg vəditiəm. No vəd kolxoz vermas zavoditnə asılıs ətlaaləm pətka stado, kəz otsət kəzajstvoezi.

No mijan kətçəz unazıksə pətka da kurəg vəditişsə ətkasa kəzajstvoezi. A sijən kolxozlə kolə organizujtınə uz i ətlaaləm pətkakət. Gizlənən, kəz kolṭtalən, vərjynən vizəmlə medbur kojṭaliş kurəggez, pravişnəja vərjynən kolṭtez vavuka uvtə. Şətnə pətkalə i kurəglə şojan — cisto etiə kolə kernə kolxozlə aslas çlennez ponda, kədnija torjən vəditiən pətka da kurəg.

Voş voə inkubatorrez mijan loənən şo unazıksə da unazıksə. No niya eəzə ozə tərmə, medbəv pəzənə tippez vavukaeztəg. A sijən tippez pəzəmələ kolə pukşətənə vədəs vavukaezsə, kolə kernə vədəs, təj tujə, medbəv medbərja voə pəzənə unazıksə jon, da zdorovəj tippez.

Etiə knigaən viştaləm, kəz kolə pəzənə tippez inkubatorrez da vavuka uvtən.

Kəcəm kurəggezşən boşə kolṭtez rod vižəm ponda

Tippez ponda kolə boşə kolṭtez ne tom kurəggezşən, a kək voa kurəgşən. Kək voşa kurəggezşən sogmənən krepət, giriş tippez; tom kurəggez setəm tippez şətnə oz vermə. Vižəmlə kolə vərjynən medbur kurəggez, a uməl kurəggez brakujujnə. Uməla kolṭaliş kurəg nəkər oz şet bur piyan.

A estiş petə: kolə kuznən vərjynən bur kolṭaliş kurəggez i nə dənliş boşə kolṭtez pəzəmələ.

Bur kolṭaliş kurəgəs pozə tədnə godən kolṭtaləm kolṭtez şərti, a siş-zə təvşə kolṭtaləm şərti.

Nija kolxozzezən, kətən eməş kontrolnəj pozzez i kətən nüətənənən uçot kolṭtaləm kolṭtezlə, jansətnənən bur kolṭaliş kurəggezəs koknət.

Jezeļi uçot ez vəv vəbsa god, sek vərjəm pozə kernə i ətik təvşə kolṭtaləm şərti.

Təvşə kolṭtaləm ləddişsə oktabr 15 lunşən janvar 15 lunəz neto pojavı 1 lunşən fevral 1 lunəz.

Kəz kurəg kolṭtalə eta kadə, sek pozə povtəg viştavınə sijə bur kolṭalişən.

Bur kolṭaliş kurəg tələn kolṭtalə 40 kolt. Şeredovəj kolṭaliş kurəg kolṭtalə nəvna jeeazək. Kurəg, kədija təvnas sovşem oz kolṭṭav, ləddişə uməl kurəgən. Setəm kurəgşən oz kov kolnə kolṭtez pəzəmələ.

Vərjynən kurəggez təvşə kolṭtaləm şərti pozə toko niya kol-

xozzezən, kytən kurəggez olən bur kurjañikkezən da pravil-nəja verdçənəy. Uməla dozirajtəmşən, uməla verdəmşən i bur kołttalısh kurəg dugdas kołttavny.

Sek, kər oz poz tədnı, tımda vbd kurəg kołttalısh, bur kołttalısh kurəgəs pozə tədnı to myj şərti:

Bur kołttalısh kurəglən kołttalan koskaes vəsnitəs, nevətəs. Uməl kołttalısh kurəglən ena koskaes kyzəs, çorxtəs oz kəstaşə. Kolassə ena koskaezşən bur i uməl kołttalısh kurəglən siş-zə ne ətkod.

Medvə merajtın kolassə koskaşən koskaəz, kolə voşnə kurəgəs sułga korıvtə i vişnə sijə kokkezəttəs, a jursə i bordde sə əzənə gərdəza uvtə sija-zə kiə.

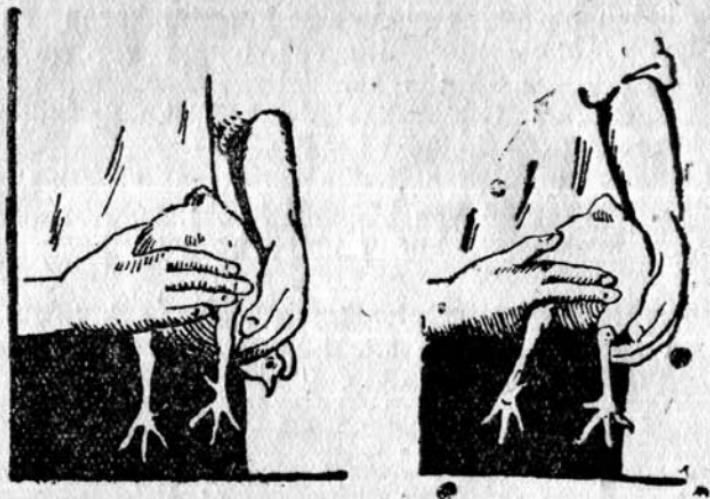
Bura kołttalısh kurəglən kołttalan koskaez koləsə tə-rənəy kuim çun. Uməla kołttalısh kurəglən kołttalan koskaes koləsə tərə toko ətik çun.

Merajtənəy veşkət kiən. Sə ponda puktənəy çuqnez kołttalan koskaez koləsə. Bur kołttalısh kurəglən ena koskaez koləsə tə-rənəy kık qeto kujim çun, a uməllən ətik çun.

Bura kołttalısh kurəglən bura razvitəj kynəm. Puktan-kə ki popereg kynəm kuza, to moros koskaez i kołttalan koskaez koləsə bur kołttalısh kurəglən tərə vədsən laraş. Uməl kołttalısh kurəglən tərə toko ətik qeto kık çun.

Bərjənəy bura kołttalısh kurəgəs pozə tulşşa kołttaləm şərti. Aprel təlişə vizətnə-kə kurəg kołttaləm şərən, pozə bərjənəy bur kołttalısh kurəgəs.

Vbd kurəgəs kurjañikiş lezəm ozyən kolə peslyən, kyeəməş

пъ колаиш колттаәш. Колтта курәггезе кола гизъель пиж приметаэз сәрти нәто һиммез сәрти. Розә вьд курәглә кокке занъ кәртавнъ приметаэзлә тәма трепицоккез.

Coza pozas казавнъ, әтик курәггез колтталенъ кък lun вәрти куимәз lunә, мәдиккез lun вәрти, а куиматтез — подрияд lun куим i уназък. Кәр курәг түлснәс колтталас дугдывтәг нол, вит али кват колт, сек повтәг розә виставнъ, сија loas виј колтта лиш. Jezeли курәг eta кадә колтталас токо әтик нәто кък колт i съвәртн дугдялас, то сија умәл колтталаш. Колпъ сетеэм курәг-шаң колттез рәзәмлә oz ков.

Bur колтталаш курәггез визъләш, веşоләш, сорс нылән ызыт паšкыт, ңевьт. Түлснәс әтерашан ошта гәгәрәш нылән паšкыт, къз тонно рьктәм, зынви оштәм да рыг vazәм.

Умәла колтталаш курәггез ңевешоләш, вәрәтчәнь загәник, уназъксә пукаләнъ, гәпнәс пасмәм. Jaјь нылән кәсъәник, сорсъ ңорт, вәриш proxodъс veknit ңитыртчәм i кәс.

Bur колтталаш курәгән йыddиsshә сија, кадија колтталә рьд агәз i շорән vezә гәнсә.

Кола, мед курәг, кәдь дынсаң колттез рәзәмлә, вира шоис. Bura колтталаш курәг асьвнас термашә озык ңессынь рукаланиниш, котеринь шојан дынә. Умәла колтталаш курәг шојан сәртн oz вәтиш, а уназъксә пукалә.

Кәр loassә вәрјәмәш вира колтталаш курәггез, кола siз-зә за-ботицънъ, мед колттез нылән вәлишә godnajәш рәзәмлә.

Къеэм kolтtез кола вoшпъ виr rodлә

Рәзәм увтә oz ков колпъ әффән гыриш колттез, кәт пиж i колтталасә виј колтталаш курәггез. Сетеэм колттез vermasә ionъ кък șелемәсаәш.

Әddən poşnit kolittez pəzəm uvtə siş-zə oz vəşalə. Pəzəm ponda kolə boşn şeredovəj kolittez: ne gərişə i ne poşnitə. Kol təsəss med ez vəv əddən kəz nəto vəsnit.

Kol təsəss kəsən kurəg vermas ləpkətn pukavtənqas. No kər kəsəs əddən kəz, tip oz vermə pişkətn sijə aslas nırgən i pədə.

Kolə, med kol təsəss pəzəm ponda vəli səstəm. No mişkaçn sijə oz tuj. Mişkaləm kol təsəss eıkə. Kolə, med kurəg pozjən vəli səstəm, sek kolittez marajtçın pəzəm ponda.

Kolittez vermasə kujlən pəzəm eıkən kujim nədel. Əddən vaz kolitteş, kədnə dır kujlən, tippez loasə umələş. Kənpəm vilzək kol, sənəm vurzəkəs i krepətzəkəs ses sogmən tippez. Kolittez, kədnə kolən pəzəmlə, kolə pjatnajınlı karandasən. Nəjyla kənəçəs karandasən gizən lun i təliş, kər kol təsəss ləm da kəeəm kurəgən.

Къз тәдпінъ svezəj kolт

Kər kolilən avu gizəməs, kər sija kolittaləm svezəj-ja sija tujə tədnp, kər viżətan juğytł. Kolittez viżətəm ponda em naglađ pribor, kədə suən pəzəm ovoškopən.

Ovoškop koknıt kern pəzəm aslən pəzəm. Sə ponda kolə boşn 3 kusək karton nəto fañera. Kužanas vbd kusəkbs med vəli 40 santim., a paştanas 20 santim. Etija kartoniş nəto fañerais kerən pəzəm boka korob. Medvə korob ez jansav, karton vurən sunisən, a kər korob kerən pəzəm fañerais, to sijə pozə krepitn provolokaən.

Ət korovka pəzəm ət ladorğun pəzəm osta kol təsəss, no siş med kol təsəss us korovka ryeckə. Pervo, kütçəz esə avu kerəm osta, korob ryeckə suvtətən lampa. Osta kerəm və vestə.

Med viżətən kol təsəss, boştən sijə oziş çuqən da pevən i vajəten ovoškop osta dənə. Kolə, med kol təsəss kujlis jyvtəm kənəçən vylə. Lampa vişan pondas tədavun cisto kol təsəss. Jyvtəm kol təsəss rəzə vñemə ażżən pəzəm mesta, kədija susə pugaən.

Svezəj kolittaləm kol təsəss pugaabs sovsem qeyzət. Dyrzək kujləmşən, kol təsəss koşmə i pugaabs əzdə. Kol təsəss pugaən tip pəzəmlə oz tuj.

Къз kern, medvə kurəggez kolittalise jadroa kolittez

Kurəg vermas kolittavn i petuktəg, no kol təsəss, kədə munas pəzəm ponda, kol təsəss med vəli jadroa. Jezeļi babuka uvtə rəzən surasə svezakkez, jadrotəm kolittez, pnyış tippez oz petə.

Tip pəzəmlə vlijajtənə goddez kurəglən da petuklən, siž-zə i sija, kəz niya vişənə. Kołtəzən tom kurəggezşən da əddən tom petukkezşən zarodəsses nərəs. Jadrotəm kołtəz şətənə siž-zə pəriş da əddən gosa kurəggez. Sogaliş, slabəj kurəggezşən i petukkezşən kołtəz sogmənə siž-zə jadrotəməs.

Plemennəj kurəglə kolə şətənə bur vulgul, səstəm ru i sondı. Uməl vulgullezən i 3eskət olanınən petukkez uməla kołtətənə kurəggezəs: kołtəz sogmənə jadrotəməs nəto slabəj jadroən. Medvəy sogmisi bur plemennəj kołtəz, kurəggezəs kolə veziyənə guļajtənə, səstəm ru vylə vbd lunə.

Kər kurəggezəs vişənə petuktəg, to boşnə kołtəz pəzəmlə tujə ne oızık kək nədel bərti kołtələm vərgən, a eəsə vulgək loas, kər çulalas vbdsa təlis petuk vezləm vərgən.

Med vəlisə jadroa kołtəz, kurəgəs kolə vyeəma verdənə vbdsa təv. Uməla verdəm kurəg tuləs kezas uməltə. Sijən sija pərvəjə vremjə kołtələ jadrotəm kołtəz. Uməl jadroa kołtəz sogmənə i sek, kər ətik petuklə dənzə 12 kurəg. Sija oz jestə nijə kołtətnə i kołtəz loənə gosaəs.

Къз виžпъ bur rodovəj kołtəz

Bur rodovəj kołtəz kolə vižпъ torjən mədik kołtəzşən.

Plemennəj kołtəz kolə vižпъ ыркъt mestən, med ruys vəli səstəm da kəs.

Jezeļi kołtəz pondasə ovnə gor dənən, sek niya pondasə koştən, a sışan uməl loas zarodəslə.

Kołtən, kədə vižənə matən gor dənən nəto sondi vylən, vermas pəzənən tip, no kəz toko setəm kołt sajkalas, zarodəs kulas i kołt pondas siştən.

Kər kołtəz nevna, burzək nijə vižпъ nevzət korzinkaň, medvə nə dənə pavkis səstəm ru. Vbd 2-3 lun vərgən kołtəz koləzagvub bergətənən təd voklə. Jezeļi kołt ne bergətənən, to kołtəeməsəs vermas koştən kəs berdas, i zarodəs kulas.

Pətka vəditən kolxozzezeň i sovxozezeň, kytən əksə una plemennəj kołt, nijə kolə teçənən torja ryzannezlə nəto zazzezlə.

Setəm ryzanpəv vylən vbd kołt ponda em torja osta. Kołtəz vbd kurəglən teçənən torja rjadə. Kołtəz suvtətənən ostaas çetvijortəj çasnas, jyntəm koñeçnas vylə.

Etə eəsə pozə kernə siž: ryzan berdə vokşaças vartənə plankaez. Ryzanlas kiştənən su. Su gəppezə puktənən kołtəz, zəpnəi sujystənən nijə suas.

Kołtəz əktəm kadə zegətənə nijə oz tuj, medvə ne orətənə pleykiş dəzsə. Eşkəm dəzən kołt oboločkaezən oz mun pəzəmlə

Къз вәгјель вавука да ләшәтпъ poz

Племенпәj тіррэз колә jансәтпъ оззьк. Sek nija ar kezas vermasә bura-ni kołtavnpъ.

Medbur вавука рүкшәтпъ mart тәлиш көңеçып, нәто апреjъп, но ne șorәnзьк pervaj چisloezә maj tәlişә. Șorәn petәm tippez наrәs, kołtavnpъ pondәпп니ja toko tulısnas i соça loәль bura kołtaliş kurәggezәп.

Рәзпъ вәгјель спокоjnәj kurәggez. Bespokojnәj, polis kurәggez соça ovlәпп виг вавукаezәп.

Племенпәj kołtetzл вавукаәs рүкшәттәз, колә, med sija per-vo дырзьк рукалис pustәj poz vыльп da gotçis.

Вавукаәs колә рүкшәтпъ спокоjnәj mestә, med sijә nekin ez trevozit. Mesta med vәli kәs, sәstәm, bur ruәn, (vozduxәn), remъt kod. No kolә tәdnь, nekәr oz kov, oz tuj suvtәтпъ poz әddәn kәs i zara mestә. Kołtetz кошмасә i pәzәm loas umәl.

Poz tujә kernъ neperъдп jassыklış, vaz pozis нәто gәgrәsa korzinaiş. Poz pьdәsә руktәпп ңевът turun нәто nәitәm posni iзas.

Medвъ pozlyп ez loә tojjez, pozsә kolә kiškavıльп porosokәn persidskәj romaskais (siz suşә porosokъs). Вавукаәs kolә рүкшәтпъ гытәп. Ызыт kurәg uvtә руktәпп 15 kołt, srednәj uvtә 13, uçatik uvtә 9 нәто 11 kołt. Teçпъ kołtetz kolә pogoda şәrti: кыпым sonыtzьk, сыпым upazъk tujә руktъпп kołtetz. Oz tulısnas kurәg uvtә руktәпп де upazъk 11 нәто 13 kołtса.

Gozumnas tujə puktəny i 15 kol. Boşəny koltez partəma. Kerən etə to myjlə: ətik kol puktəny səras, a mukədəsə rjad-dezən sə gəgər.

Къз dozirajtny vavukaəs

Babukalə kolə çəccəvən poz-vlyiš ətrys lunnas. Eta kadə kolə sylə jestəny sojnır, jünə, ətəraşny, kuraçtəny pesəkən. Jezeļi vavuka açs oz çetçə poz vlyiš, to sijə kolə zaguvvuz çetçətəny. No pervəjsa lunə, kъz vavukaəs pukşətisə rəzvəny, sijə oz vəratə. 2-k lunşan sijə vbd lun çetçətəny ətik kada. Kъz 20 minut vərti sija açs oz pukşə pozjə, sijə kolə pukşətəny şivəj. Çetçətəny vavukaəs vbd lun kolə eza sə pondə, medvə tələtəny pozsə. Tiplə, kədija vədinə koltyń, lolavny kolə səstəm ru. Ru pıraq kolte ostaokkez pıraq, kədnija eməş kol kəsliń, no prostəj shinən niya oz tədalə. Enija-zə oştəez pıraq petən koltiş gazzez, kədnija vrednəjəs tiplə. Kər vavuka soşa çetçələ poz vlyiš, sek poz uməla təvzə, i riys kolitas oz təvav. Tippez sylən loənə umələs,

Medvərja lunnesə tippez petəm ozyən vavukaəz pukaləny əddən vyeemə, no poroj niya loənə bespokojnəjəs; sek niyə kolə pukətəny pozjən, myənəkə levtəny vevdərşənas.

Sə poraə, kər vavuka guļajtə, poz kolə vižətəny. Kerən etə vbd lunə. Zugaləm koltez pozjis kolə voşny. Marajtəm koltez zagənik չıskənən nevət va trepiçokən. Şəd olsət vezənən cəs-komlə. Verdiy vavukaəs kolə toko şuən, ətrys lunnas. Nevət şojan burzık ne şetnə, sylən sylən vişə kəpnəməs. Bur şetəny vavukalə maştəm som i gryış pesək. Jünə şetəny sestəm va.

Medvərja lunə, kər pondən tippez-ni petən, vavukaəs voşny poz vlyiš oz tuj.

Къз dəzirajtny koltez pəzikə

Medvə tədnə, kyeəm loas pəzəm, kolə 6-3 nəto 7-3 lunə vižətəny koltez jugut vylə. Kerən etə ovoskopən.

Kər tip vədmə koltyń pgaviñnəja, sek kol şərgin tədalə şəd pjatna, kəda-dynsaq vbd ladorə tınpən gərd sunisok kodəs. Kər koltyń tədalə toko şəd pjatna gərd sunisokkeztəg, sek tip kulis. Setəm koltez suşənən boltunnezen.

Jezeļi kolis cistəjən, ryeķas nəm oz tədav, sek eta loe—kol svezak, jadrotəm. Tip setiş oz pet.

Mədik proverka kerən kək nedel vərti vavuka pukşətəm

зәгъп. Ета кадә kolт voyja zarodkыsən-ди, gudъra, Ремът. Puga torjən jansalə mukəd remъt kolт rъekiş.

Kər remъt kolт mestən dorrezəttas tъdalənъ pustəj mestaez i puga remъt kolт ladorış uməla jansalə, eta lоә-zarodъs kulis. Boltunnezəs i svezakkezəs pozjъn kołny oz kov. Svezakkesə tujə şojnъ qeto verdnъ tippezlə, a boltunnezəsə çapкъnъ.

Kъz setəm kolтtez ne զimļavni, sek kuləm zarodъs pondas sişmъnъ, a eta ponis uməl losas i mukəd kolтtezlə, zdorovəj zarodъssezen.

Tippez dəzirajtəm

Petəm tippez boştənъ babuka uvtiş i pukşətənъ oşlaq ləşətəm korzinaq qeto pozjə.

Korzina rъdəsə puktənъ qevyt, cistəj podşivka materjois. Vevdərşaqa korzinasə vevtənъ sonyt i qevyt չsjanən, no siş, med korzina rъekas şuris səstəm ru (vozdux).

Kər vədəs tippez petasə, babukaəs boştənъ pozjis i verdənъ. Eta kadə kolə veznъ podşivka i kernъ poz viлə.

Medvъ tippezəs ez bespokoitə i ez şoјə tojjez, rъeeez i mukəd parazittez, babukalə kolə treşitnъ perşidskəj porosokən romaska i şeňnъ sylə vyeəmik kupajtçın pərimyin. Jurreznъsə tippezliş i bord uvtexnъsə əddən bur mavtlyń gosən qeto karbolovəj vazelinən. Sъşaq parazittez kulənъ.

Poz suvtətənъ sonyt mestə i tippez lezənъ babuka uvtə. Tippez neətik babukaşan, no pəzəmmezə ətik kadə pukşətənъ ətik babuka uvtə.

Lezənъ çuzəj tippez babuka uvtə kolə rъtnas qeto kurəgъs vermas vijnъ niјə.

Tippez polənъ kъpmaləmisi. Əddən bura kolə bereditnъ oz petəmmezəs. Zoz, kъtən niјa olənъ, kolə kişkavnъ ikiən. Kus zozılnъ tippez kъptənъ, զmitçənъ əta-məd verdə i uməla şoјənъ, osobenno pervəjşa lunnezas. Siş-zə kus zozılnъ tippez vermasə prostuditnъ assinbəs kъpəmmeznъsə i kokkeznъsə. Kъnəm kъpmaləmşan pylən vermas lonъ mət.

Tippez kolə verdənъ medpitateñəj i bur şojanən. Verdənъ tippez torjən ызъt kurəggez dъnşan. Boştənъ jassik vevtəg. Kъk qeto kuim lador eta jassikliş kerənъ resotçatəjə: vartənъ plankaez kolasnəs 7-9 sañtimetra əta-məd dъniş. Kormuskaezə kişənъ şojan i sъbətən vevtənъ niјə jassiknas, onvanjurən kъmiñtəmən.

Tippez kokqita tərənъ veknit resotka kolassezə, a gъriş kurəggez rъgnъ i şojnъ tippezliş şojansə oz vermə.

Inkubatorъn tippez pəzəm

Pəzən tippez vavuka uvtyn pozə sek, kər kolṭtez pəzəm pondajee. No kolxozzezyn, kytən kurəggez i pətka una, pəzən vavukaezən uməl da i nevəgodnəj.

Xožajstvoyn vif, kər tippez ozzəaş. Niya pondasə kolṭtavnı təvnas, kər kolṭtez donaş. No eəktən pəzəm tippez kurəgəs, kytçəz sija oz vədmə, on vermə. Kurəggez vəd porodais vədməpən ne ətik kada.

Boştam poroda leggorn, minorki vədmən i pondən kolṭtavnı 5 qeto 6 təliş vərti, a porodaez rod—ajland, plimutrok vermən kolṭtavnı 7 qeto 8 təliş vərti. A mijan kurəggez kolṭtavnı pondən eəsə şorənzək. Sijən, kolə-kə, med molodkaez pondisə kolṭtavnı nojav təlişə, tippez leggorn i minorok porodaeziş kolə pəzən aprel, maj təlişə, a porodaez rod—ajland, plimutrok—mart qeto aprel təlişə. No ozzə tippez vavukaez pəzəmən oz sogmə: kurəggez pukşən pəzəsən vəlis şorən tulısnas. A sijən azzən ozzə vavukaez kolxczlə əddən şəkət.

Giriş kolxozzezyn, kytən una kurəggez i pətka, tippez pəzən inkubatorrezən. Ena setəm masinaez, kədnija vavuka tujə pəzən ətiryən şurssezən (təşəcəzən) tippez.

Inkubator—topyt, kək pəvsa jassik. Jassik p'yekyn em şetka, kytçə teçən pəzən kolṭtezə. Kolṭtez inkubatoryn sonalən sız-zə, kyz vavuka uvtyn. Sonalən kolṭtez inkubatoryn vədləyin ətməz i ətkoda.

Inkubator sonən natodıl ləşətəmən gor kodən, kədə lontən somən. Nəvəzət inkubatorə suvtətən ızyt keroşinovəj lampa. ızyt inkubatorrez, kytən drug pəzəsən ne ətik təşəcə tip, sonən somonəj gorrezən.

Vavuka pukalə kolṭtez vylən i sonə niyə aslas jağən 21 lun. Inkubatoryn kolṭtez sız zə sonalən 21 lunən.

Gordənşən qeto lampa dənşən sonətəs trubaezlət munə vylə inkubatoras, kytən kuylən pəzətəz.

Ryg ətkəd sonətəs, kytən kuylən pəzətəz, vişsə torja priborən. Pribor etə əflaşə tycagən klapankət, kədija ləşətəm gor qeto lampa vevdərən.

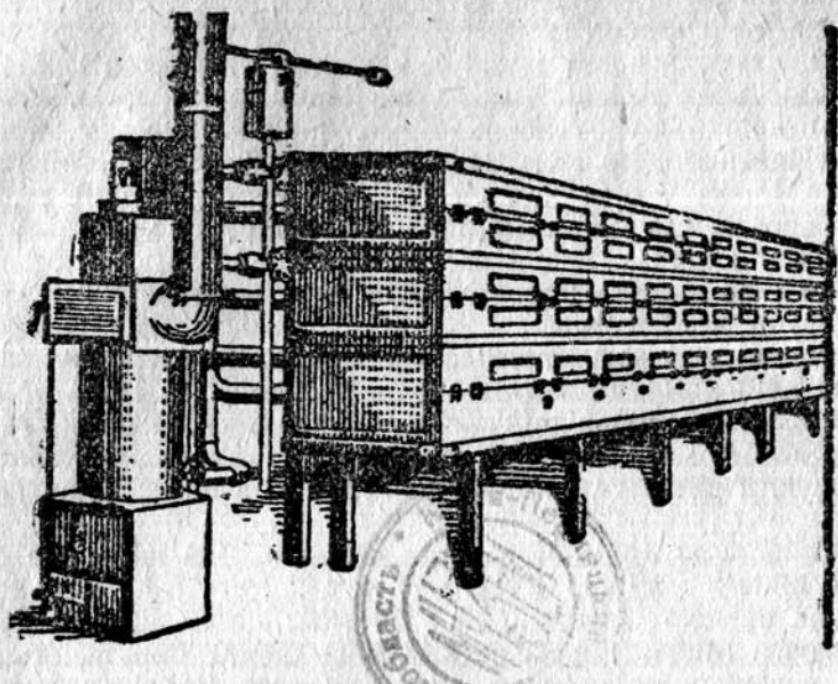
Etiya prisposoblenço vişə inkubatoryn səməda-zə sonətsə, təmdə şetə pəzəsətən vavuka.

Pomesçenço, kytən sualə inkubator kolə vyeemə tələtliyin. Medvə kolṭtez ez koşmə inkubatoryn rusə uşətən.

Sonətsə proverajtən gradusnikən. Ru uşaləm proverajtən torja priborən, kədə susə gigrometrən.

Vəd inkubator dənə pukalə pəzətəz, kədən pən gizəm, kyz kolə vişnə masina.

Vavuka, kər pukalə pəzətəz, açsə bergətlə kolṭtez ne ətiryən

lunnas. Siž-zə kołt̄ez, puktəmmezə inkubatorə, kolə bergətləpə 3-t lunə rytşan. Bergətləpə kołt̄ez kъkiş lunnas—asъvnas i rytnas. Եzyt inkubatorrezzən kołt̄ez bergətləpə osovəj tъcagən.

Babuka vbd lun չeççylə poz vylis şojn̄ i guļajtn̄. Eta kadə kołt̄ez sajkaləpə i təvçəpə. Setəəm sajkətləm kolə i kołt̄ezlə, kədnija inkubatorən. Pervəjsa nədələ kołt̄ez sajkətləpə toko sek, kər niјə bergətləpə. 8-s lunşan 18-s lunəz kołt̄ez sajkətəpə 5-t minutən, a vərlaզzək 20 minutən. Eta kadə kołt̄ez kolə bergətn̄. 18-s lunə kołt̄ez bergətn̄ i sajkətəpə med vərja raz. Sъvərşaŋ inkubator oz kov oşləpə, kыtçəz oz pondə petn̄ tippez.

Kъz koştanys inkubatorən puktəm kołt̄ezən lotok uvt̄yp, to petəm tip açs şuras setçə. Kər koştanys puktəm inkubatoras vyləp, sek tippez kolə nəvətəpə setçin. Koştanas tippezsə vižəpə sutki gəgər. Sъvərşən niјə niyatəpə iskustvennəj matkaə, kədija suşə əlevezaəp, qeto bruderən.

Inkubatorən pəzəm tippez şərgən dəzirajtəm

Tippez vbdlikə kolə, med vəli sonyt olanın i pravilnəja verdəm. Kər tippez pəzəsənə inkubatorən, sek vbdtənə niјə i

vetlən pı şərəp vavukatəg. Sı tujə em iskustvennəj matka əleveza, qeto bruder.

Əleveza —cta uçətik kerkuok, vevtokən, əvəppnezən i petaninən, kyt tippez vetlən. Rıekas sija jansətəm kık torjə. Et zynas—uzaninas—tippes olən ojnas. Setçə suvtətənə fonac „letuçaja tıys“ qeto torja lampa. Məd zynas tippez vetlətənən lunnas. Lunşa i ojsa olaninnez kolasın kerən vəsnitik zavor-kaok ıvəsən. Eta ıvəsət tippez vermasə rıgn sonışın uza-nin zırjas i lunnas. Setçin rıg sonıt.

Kər kolə vədtyń tippezsə nevna voştənən sonanokkez, kəd-na suşənən bruderrezən.

Bruder— eta ıvət metaliçeskəj zoqtik. Sı uvtə suvtətənən lampa qeto gorok. Bruderrez ovlenən karaşimovəjəs, i somovəjəs.

Etik bruder uvtən tujə vədtyń 300-şaq 500 tip-əz. Med sonıt brudereras lampa dınpın. Kıpmı ıvənzyk sı dınsaç, sıpımt kəzətzək. Tippez vermasə vətjypn mesta aslınpı, kytən pıla kolə.

Bruder uvtə tippez leznpı kolə remətən. Eta kadə niya co-zazık loktasə sı dınpı i velalasə setçə. Pervəjşa kadə kolə otsavın tippezlə azzınpı sonıt mestaez, a to niya vermasə kəpməvn. Medvə tippez ez munə ılə lampa dınsaç, bruder dınpı suvtətənən şetka qeto resetçatəj jərok. Bur dəzirajtəmən əlevezaezən i bruderrezən pozə vədtyń tippez sız-zə vıeəma, kyz i vavuka uvtən. Kolə toko etikə tədpı—oz tuj kołpı tippez etnənəsə ne ojən ne lunən. Kolə vižətnı, med lampa vıeəma sotçis, vıeəma təvzətçis olanın, kytən sulalə bruder, med bruderən ez vəv ıekbəəm duk. Kolə bura vižətnı, med ez vəv karaşın i eynətəm duk. Kolə vıd lun velətnən olaninsə. Kol-pak uvtə i əleveza rıekə kiştən kəs posni pesək. Tip olanin-sə venvətənən səstəm, kəs da vundaləm işasən. Podstıvkəsə kolə çastazık vezınpı. Pətka vəditiş—kolxoziqiklə kolə bura vižətnı temperatura (sonıt) şərəp, kytən olən uçətik tippez; bura kolə vižətnı əleveza şərəp ojnas. Uməla vižətəmən lampa şərəp, tujə etik ojən əstınpı vıdəs tippezsə.

Oz kov vunətnı kulackəj vrediteşvo jılış. Kər inkubator-rez sulalənən torjən kolxozi dıniş, kolə oj kezas pı dınpı suvtətnı dezurnəjəs. Vəlisə sluçajjez, kər kulakkez guşən rırlisə inkubatorə i mədisə eıkətnı tippezsə.

Sonıtbıs bruder uvtən i uzan zırjyp med vəli ne ıvətzyk 37° Celşı gradusnik şərti. Eta petə med rtut sulalis ne vılyozzyk kırgəvşə—37. Kər sonıtbıs ıvətzyk 37 gradusşa, tippez ioən nevesoləş, rıg sunaşəp. Əddən kəzətşən tippez vermasə vəra kəpmən pı i kuvnpı.

Kər tippez vıdmıştasə, kolə jeeazık sonıtbıs olaninsə: tə-lişə tippez ponda sonıtbıs med vəli 26-29 gradus Celşı gradus-nik şərti.

Jezeli tippez rəzəməş sonxt kadə, to lampa əlevezaňı extən toko oj kezə. Lunnas vižən tippezə setən, kytən sulalə əleveza, neto ətərən.

Ozza tulssha tippez vədtəm poraə əleveza sonxən setçəz, kytçəz ox loə sonxt lunnez, nedel noj gəgər.

Sontən kolə vižətn, kyeəm pogoddə. Siž-zə kolə vižətn tippez şərən. Kər tippezlə kəzət, niya gruñitçən çukərə i norən piksən. Kəz vəra' əddən zar, tippez şəkətə i çastə lələlən, əmmənzə ostəmən. A kər avı zar ne avı kəzət, tippez ox çukərtçə ətik mestə. Lunnas niya veşovəs, una koträşən, a ojnas vodən i çozə laqtən.

İskustvennəj - matkaez suvtətən sonxt mestə, kytən med vəli sonxtəs ne jeeazık 15 neto 16 gradusşa Celşî gradusnik şərti. Kər vədtən ne ətik şurs tip, bruderrez suvtətən torja olanınnezə, kədnija susən vruđergauzezən.

Verdnı tippezəs kolə çastə, da nevnən

Kəz petasə tippez ox kov termاشыň nijsa verdəmən.

Pervəjşa kadə tip ox nuzdajtçə şojanı. Sija pat kolə şələməsnas, kədijə voştis esə koltn. Kəsiş pettəz tip etə kolə şələməssə gəg ostaet voştə aslas jaý. Pondıny-kə tippez verdnı pervəj lunşan, to vermas lony vuraev verdəm.: tiplən loas myt.

Kəz toko tip petas, sek sylən şəkətəs 35-40 gram tımda. Kuiim təlişşa—600 gram. Şojanı tippez vura, no zov i kynəm pıllən pervo esə uçətəs. Sijən verdnı tippez kolə çastə da nevnən. Şojan kolə şetən ne jeeazık kəz 5-s neto 6-s lunnas. Ətpriş nyıla şetən sımda şojanı, med niya vermisə şoju sija 15 minutən. Pondıny verdnı kolə ozzık asyvna. Medvətly verdnı şorən tıltas. Sek kolasıbs tıltşa verdəmşaq asyvsa verdəməz loas nezzət. Verdnı tippez kolə ryg ətik casseza. Kəz verdəmən şorən, tippes piksən. Kəz vəra verdən ozzık, tippez şojanı umala.

Sijən kolə siž verdnı, medvə kolassez verdəmşaq vərdəməz vəlisə ətkcdəs.

Pervəjşa 2 neto 3 lun kolə velətn tippez kokavny şojanı i jılp va. Şojanı kişən pəv vylə i çuqən stukətəmən kogən tippez. Tippez, çuqəs moz-zə pondən kokavny aşpıys. Medvə velətn tippez jılp, ny dınlə suvtətən doz jələn neto yaen. Boştən tipəs i zagvub şujshtən sylis nyrsə juan dozjə. Tipzyystə pervəj kaplısə i səvərgyn pondə jılp açıys.

Verdəm kadə tippez şətən kolə vişətnə, şojənə nijs nəet-moz: ətikkez pəgəta, mədikkez zagənik. Tippezəs, kədnija uməla şojənə, kolə torjən verdəslənə mukədəs dənşan.

Pervuiş tippezsə verdən 48 ças çulaləm petəm vərən. Pervo verdən tippezsə krəskiezən kəs nəqis, sorlasəsə sijə posnija maştəm pəzaləm kolttezən. Səvərən şetənə jələn suka ruəm sogdiəvəj kasaən, şojan şetənə vəd kək ças çulaləm vərən, səmt-də, medvə tip vermis şojsə 10 minutən. Bura pəzaləm kolt əddən şəkəta perevarivajtçə tippezsə, uməlşəka şəlməsəs. Kas-aən verdikə tippez sogalənə kənəm sogəitezən. A sijən mi-jan gəriş promsəlennəj kurəg da pətka vəditan kəzajstvoezən verdən tippez pondənə posnja maştəm şuən.

Su tippezlə şetənə lunnas, sorlasəsə ətləə kukuruza, sogdi da zərəvəj sədəs. Sorlałənə nijs vədəs ətməmədaen. 5 minut çualəm vərəm şojsə, kədijə tippez ez vermə şojsənə, kolə əsimləvən.

Jun şetənə sonxtə nəktəm jəv. Pervajşa kadə tippez verdə kol-xožnik, kəda dəzirajtə nijsə, a kər tippez velalasə jun, jəv kol-İən pə dənə vədsə lun kezə. Kək nədeleşə tippezlə şuənəj şmeş şetənə toko kuimiş lunnas. Sə tujə vəra pondənə şetənə pıla kuimiş lunnas maştəm şojan: sogdiəvəj panəv, kukuruz-nəj, koskaovəj i jağəvəj piz. 100 çaslə çulanən maştəm şo-jan kolə boşnə:

Maştəm vez kukuruza	20 ças.
Gəriş sogdiəvəj panəv	20 "
Seredovəj sogdiəvəj panəv	20 "
Jağəvəj piz	10 "
Koskaevəj piz	5 "
Som	nəktəm . . . çast zən.

Junپ şetənp jəv. Kuimət nedelşəq kuim təlişəz tiplə si3-zə şe-
tənp şuəvəj smes kuimiş lunnas. Kəs maştəm şojan eta kadə rıg
vi3ənp tippez dənpən. Smes pərvəjsə kvat nedel şetçə maştəmən.
Şiziməz nedelşəq şetçə gərişzək-ni, a 12-k nedel kezə sijə şetə-
np vədsən maştətəg. Maştənp şojansə toko kukuruza. Kəz kuku-
ruza abu to sə tujə rozə voşpə mədik şu, kət id. Kolə toko
vi3ətnp, med tippezlə ez şur eykəm, baksaləm şu. Nəşvezəj,
səmməm şojan əddən vrednəj tippezlə. Səşəq pylən pondənp
vişpə kənəmmeznəs i tippez kulənp.

Med vəlisə jonzıkəs koskaez tippezlən, pylə kolə şetlənp
şojnp maştəm kołt kəs, neto posnia maştəm rakuskaez.

Bur şetlənp tippezlə som. Səşəq burzıka munə tippezlən şojan
nuəm. Som şetənp maştəmən, neto sədtəm sijə kəs smes dənpə.
Tippez burazık vədmənp, kər şojanas sədtənə jaj i kos-
ka piž. Zəvotnəj şojan pondənp şetnp mədik nedelşən. Şet-
çə sija sorən maştəm şuəvəj şojanən. Tippezlə kolə şetnp ve-
şojan. Vez turunp eməs setəm vesestvoez, kədnija otsaz
lənp perətzəka perevaritçnp şojanla. Vez şojan tujə şetnp
kuim lun bərti sogməmşən. Pervo şetənp jəvvez petaləm zər-
liş; şorənzək tippezsə verdənp maştəm əzimən, salat lissezən
tom klever lissezən, maştəm pəeərən. Tujə şetnp maştəm vez
şortni; poda verdan (kormovəj) şokla, vundaləm luk. Kək
neto kujim nedelə tippezlə tujə şetnp çuzəm zər vədsə
kussezən. Tippez kokalənp rosxiesə, vuzzesə, a səbərsən şo-
jənp i tuşsə.

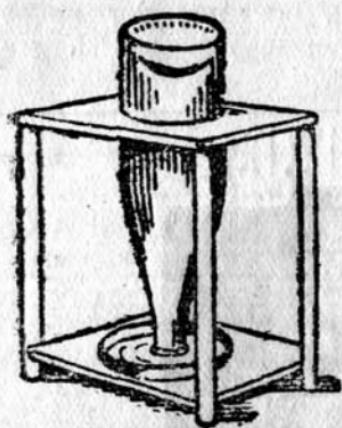

618

Giriş tippezlə turun əzətənə püçokkezən. Püçokkezə kərtaləm salat lissəz, klever lissəz əzətənə sə vıльpa; medvə tippez vermisə suzətənə niјa.

Nepravełnəj dəzirajtəmşən tippez sogalənə i kulənə. Una-zıksə niјa kulənə pervəjsə nədeł vılas. Sijən kolə bura dəzirajtən tıp olanınsə. Sıtsaṇ tippez pondənə sogavnə zaraz-nəj sogətəzən, səşan şurənə kovgaggez.

Tippez, şojan koşsytən uməl iżasın, lolalənə. Vrednəj vozduхən i kokalənə assinəs sitnəsə. Səşan pılen ʃońə kıləm da mukəd sogətəz. Bvd sogətənə tıp uməla vıdmə i zdorovjəs sylən eıkə. Sijən kolə tipolanneziş zimlavnə sitnəsə i ɔastəzək, vezlənə iżassə. Şojan da juan kolə şetnə səstəm dozjyn. Doz, kədañn şetşə şojan, kolə ɔastəzək miškavnə i vesətnə, verdan dozokezsə kъz niјa miškalənə zırt kunvaən i vıeəma təvzətənə. Ətrəf nədełə vılas niјə miškalənə izveskovəj rastvorən. Tippezlə oz tuj şetnə va dozjyn, kəda oz ignaşş, setəm dozjyn va çoza naşəşma. Sə ponda, medvə tippezlə vabs pıt vəli səstəm, kolə zavoditnə juan dozzez.

Juan dozsə əddən koknit kernə asıňpət. Boştənə butıvka i krepitənə puənəj pəv berdə. Butıvka gołku uvtas suvtətənə kyeəmkə doz, kədaə vabs zagvuy kişşə, tippez juem şerti.

Juan dozok kolə vbd lunə tırtınp səstəm vaən. Medvə ez lo bag, niјə vbd lunə miškalənə zırt vaən vopən. Kъkiş neto kuimiş nədełavlas juan da şojan miškalənə zırt, krepit kunvaən. Medvə tippez perıtzəka vıdmisə, niјə kolə vižnə jugıt, sondia mes taňn. Sondi, sonxt lunneze niјə kolə ležavnə vozduх vylə, sonişnə sondi

vılyn. Kolə, med tippez ez kыpmalə, a sə kadə-zə niјə kolə vel-ətnə tərpiň kəzətsə. Kъz tippez vižənə əlevezaezən, sek niјə petkətlənə sonxt lunneze ətərə.

Jansətənə tippez iskustvennəj matka dınsaṇ sek, kər pıle tıras nəl neto kvat nədeł. Velətnə tipzes vozduх dıne kolə zagvuy i nedrug. Kolə tədny, kəzət pogoddəa tippezsə oz tuj jansətənə iskustvennəj matka dınsaṇ. Medbur etə kernə sondia, sonxt lunneze.

Plan pətka da kurəg vədítəmən kolə tərtiň da esə plan vevdərəz kerp

Etija knigaňn gizəm, kъz kolə dəzirajtnı kurəggez i pətkaez i nylis tippez. Bvd koixozı, kъtən ləddiňşsə bvd uz lun, kъtən uzałənъ şdełsınaen, kernъ sız, kъz kolə, abu şekty. Dəzirajtnı kurəggez i pətkaes kolxozi wərjə seteəm kolxožnikkez, kədna radejtıń i tədənъ etə uzzə. Dəzirajtnı kurəgəs da pətkaes vermasə i çelad—skołnikkez.

Sız-zə skołnikkez vermasə aşpıss organizuјtnı opytnı kurəg da pətka vəditan kəzajstvoez skolaezı. Kooperacia da jəz otsaləmən skołnikkez skolaezı zavođitıń pеvzıt inkubatorrez 200 kołtla. Sız skołnı kurəgda skamjaşa pondətçə uz sozialističeskəj perostrojkań derevnań.

Tom jəz i derevenskəj aktiv otsalasa tərtiń zadaňnoez pjaſiletkaiş kurəg da pətka vədítəmən. No medvynıa dvigateł-ən plannez tərtəmən, loas sozialističeskəj vermaşəm.

Gorodskəj ravoçəjjez şerti kolxožnikkez i sovxožnikkez burmətən assınıs kəzajstvoeznıssə vermaşəm pır.

Primerrez bura vermaşəmən mijan bura eməs pətka vədítəmən.

Boştam kət kommunı „Viş sondı“ (Koçnevskəj rajon, Şibirskej kraj), kədija gizisə dogovor vermaşəm vylə. Krupskəj nıma kommunakət.

To kyeem objazateļstvoez boštisə as vylanıs ena kurəg da pətka vəditan kəzajstvoez:

1). Çintıń tıp çuztəm 10 procentəz. Eta petə: bvd soňa vylə med ne çuzana kołtzez vəlisə ne unazık 10-şa.

2). Nəvń 48 bruder, stroitń vittəvşa vəditaninnez.

3). Med bvdsa god kezə tərmisə vez, şuəvəj, miñerałnəj i zıvotnəj şojannez.

4). Bur dəzirajtəmən i praveňnəj verdəmən ızdətń kołtaləm zınyssə ożza god şerti unazık.

5). Nuətnı massovəj uz kommunarkaez kolası, velətnı vil pətka vəditişsezəs da inkubatoriçaezəs.

6). Organizuјtnı pionerrezəs inkubatorrezı, bruderrezı, pətka vəditaninnezı izaunı.

Bvdəs enə objazateļstvoezsə kommunaez vyrpolqajtən da esə unazık kərənı. Sız, boştam tippez: soňais kułənъ toko 7 plan şerti das tujə.

Kołtaunı kurəggez pondisə unazık. Kołtalisə 5 şurs 1500 kołt tujə, kədnijə kołtalissə eta-zə kadə ożza voə.

Pətka vəditanıń uzałənъ 54 pioner.

Въдес eta baitе съ ponda, къз kommunarrez kъknан kom-
munais srokəз тъrtənъ assinъs dogovor. Siз socialističeskaj
vermašem otsalə burmətnъ mijanlış kəzajsvo.

Ena kommunaez şerti kolə organizujtnъ vermašem i mədik
kolxozzezъn.

РъЕКӘS

Либок

Burmətam kurəg da pətka vəditəm	3
Kyeəm kurəggezşan voşpъ kojttez rod vižəm pondə . . .	4
Kyeəm kojttez kolə vsşpъ bur rodla	6
Kyz tədnъ svežej kojt	7
Kyz kernъ, medvъ kurəggez kojtalisə jadroa kojttez . .	"
Kyz vižpъ bur rədovəj kojttez	8
Kyz vərjyпь vavuka da ləşətпь poz	9
Kyz dəzirajtпь vavukaəs	10
Kyz dəzirajtпь kojttez pəzikə	"
Tippez dəzirajtəm	11
Inkubatorən tippez pəzəm	12
Inkubatorən pəzəm tippez şərən dəzirajtəm	13
Verdnъ tippez kolə çastə, da ղevnaən	15
Plan pətka da kurəg vəditəmъn kolə tərtipъ da esə plan vevdərəz kernъ	19

Цена 30 коп.

Л. ОСИПОВА
УХОД ЗА НАСЕДКОЙ
И ЦЫПЛЯТАМИ
Перевод на Коми (пермяцкий)
язык Н. СПОРОВОЙ

Редактор Ф. ГУПНИЦЫН

Tех. ред. И. А. ШАДРИН

Заказ № 1173. Окрлнт № 409. Тираж 2100. Сдано в набор 15-VIII-34 г.
Подписано к печати 25-VIII-34 г. Печатных листов 1,5.

Куяымкарская тип. „Свердполиграфа“